

Communistisch volkscabaret 'Vermaak na Arbeid', onder leiding van Marcel Meyskens

Dirck SURDIACOURT

De oorlog was gedaan. Het volk was uitgelaten. In het lokaal van de communistische partij kon het plezier niet op. Op een avond zijn de lokaalbezoekers bijzonder uitgelaten. Enkele leden pakken uit met strijdliederen, levensliederen, parodieën op bestaande liedjes en luimige verhalen. Het aanwezige cafépubliek beleefde een fantastische avond. Niet verwonderlijk dat de maanden daarop, telkens weer, de 'artiesten' gevraagd worden om hun repertoire ten beste te geven. Zo ontstaat onder impuls van Marcel Meyskens en uit puur cafévermaak, het cabaretgroepje Vermaak na Arbeid. Vanaf dan brengt de Geraardsbergse KP-afdeling ⁽¹⁾, met regelmaat, volkscabaret en revues van eigen bodem; publiek vermaak met wisselende en zelfgemaakte shows, met humor, zang en dans. Met andere woorden: pretentieloos volksamusement voor de Geraardsbergse arbeidersbevolking.

De jarenlange ellende van de oorlog wordt weggelachen. *Vermaak na Arbeid* brengt terug amusement en ontspanning. Eigen sketches, bekende melodieën met vaak dubieuze teksten, onzinnige en absurde *vertelselkes*. Idiote typetjes en gespeelde situaties moeten er voor zorgen dat de nare oorlogsjaren vlug worden vergeten. Programma, teksten, decors: alles wordt in eigen beheer in elkaar gestoken.

Werkt iedereen in het begin nog wat door elkaar dan komt daar snel verandering in. Een van de enthousiaste leden, vrijgezel Marcel Meyskens (¹1906) (²), neemt al snel de creatieve supervisie van de groep voor zijn rekening. Ondernemend als hij is, gaat hij aan de slag met zelf geschreven teksten voor sketches, liedjes, enz., heel vaak aangepast aan de lokale actualiteit. Al snel ontpopt Meyskens zich als een vlot scenarist, regisseur en gewaardeerd toneelspeler. Aan de basis van de bonte avond staat conferencier Frans Labie die steevast de avond aan elkaar praat.

Vader Emiel is kuiper. Samen met zijn vrouw Leontine Haegeman en de twee kinderen poseren zij voor hun Café Au Tunnelier. De oudste van de jongens is Marcel, de jongste Victor.

(¹) De schrijfwijze van 'communistische partij' volgde in het interbellum de algemene vervlaamsing en werd met een 'k' geschreven: Kommunistische Partij (KP).

(²) Marcells vader Emiel (¹1880) is kuiper. Samen met zijn echtgenote Leontine Haegeman houdt hij het *Café Au Tunnelier* in de Lessensestraat nr. 2 open. Zij is een 'waoalinne', afkomstig van Couillet, tegen Charleroi. Hoewel Emiel in Geraardsbergen is geboren, komt de familie Meyskens in de *Gidsboek voor de Stad Geraardsbergen* van 1911 niet voor.

Tijden veranderen

Dankzij een bescheiden politiek succes met de verkiezing van Augustijn Daneels, eerst als gemeenteraadslid in 1946 en nadien als schepen voor de communistische partij in 1952 kent in de marge van de partijwerking ook de cabaretgroep haar bloeiperiode. Helaas, na het verkiezingsdebacle bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1958 kan de partij geen derde keer een zetel verwerven in de gemeenteraad. Hoewel de lokale KP-afdeling langer heeft stand gehouden dan in de meeste andere gemeenten, moet zij vaststellen dat de tijden definitief veranderd zijn. De ontgoocheling is moeilijk te verwerken en dat heeft ook zijn weerslag op het enthousiasme van de medewerkers. Het verlies van de partij heeft haast onmiddellijk impact op het dalend succes van de cabaretgroep.

Vergeten in de tijd?

Amper vijftig jaar geleden en we moeten nu al vaststellen dat over de communistische cabaretgroep *Vermaak na Arbeid* nog weinig bekend is. Misschien hoog tijd om – al is het zeer beperkt – in een kort en zeker niet volledig overzicht aandacht te schenken aan het communistisch volkscabaret uit de tweede helft van de jaren 1940 tot eind de jaren 1950. ⁽³⁾

Op 28 juni 1947 speelt *Vermaak na Arbeid* de succesrevue *Sloeber in Aktie*, met dans-, zang- en variété-nummers en lichtvoetige komische sketches. Het geheel wordt opgeluisterd door de eigen fanfare: *De Stalinvrienden*.

In oktober van datzelfde jaar pakken ze bij de cabaretgroep uit met enkele optredens van de jonge 'Amerikaan-

Cyriel Vermeir en Henny Molderez in 'Manneken-Pis op de Foore'.
(Foto Jules Van Wijmeersch, Overboelare)

se' Geraardsbergenaar en accordeon virtuoos, Jimmy. Zijn familienaam hebben we nog niet kunnen achterhalen, maar zijn moeder is Marie De Pril. Vermoedelijk is zij op jongere leeftijd uitgeweken naar Amerika en daar met een Amerikaan getrouwd of een andere Geraardsbergenaar. Op 11 oktober wordt Jimmy en zijn ouders een afscheidmaal aangeboden en keert de familie terug naar Amerika. Albert De Taeye die het allemaal heeft meegemaakt, weet ons te vertellen dat Jimmy en zijn ouders, in het anticommunistische Amerika en dus in volle Koude Oorlog, nogal wat problemen hebben gehad toen bekend werd dat hij voor de communisten had gespeeld.

Op 10 januari 1948 loopt de zaal vol

'Manneken-Pis op de Foore'. Op de foto de volledige cast (december 1946).

⁽³⁾ Voor ons overzicht baseren we ons op *Manneken-Pis*, het blad van de Geraardsbergse communistische partij. Dankzij deze publicatie zijn we toch wat te weten gekomen over de cabaretgroep *Vermaak na Arbeid*. Onze bijzondere dank voor de talrijke foto's die ons welwillend ter beschikking werden gesteld door de familie E. Meyskens-Schollaert. Verder ook onze dank aan Albert Schrever die ons geïntroduceerd heeft bij de familie E. Meyskens-Schollaert en uiteraard aan Albert De Taeye, een van de laatste getuigen en lid van de cabaretgroep *Vermaak na Arbeid*. Ook hij kon ons een aantal foto's ter beschikking stellen. De foto's zijn ter beschikking gesteld door de familie E. Meyskens-Schollaert en A. De Taeye.

voor een revueavond *In 't Sen arjoan gebeurt alles*. De tickets gaan vlot de deur uit tegen 10 en 15 fr..

In februari staat een cabaretavond op het programma. Grappen van Gustaaf Van De Catseye en de opvoering van de eenakter van de Koster laten de zaal bulderen. Louisa en Philemon De Pril zijn in vorm en vergasten het publiek met hun liedjes. Daarnaast is er ook zang met Augusta Boetman, Leontine De Smet, Julien en Cyriel (Vermeir). Vooral Leontine De Smet heeft volgens Albert De Taeye een bijzonder goede stem. In het partijblad van de communisten, *Manneken-Pis*, wordt Marcel Meyskens geprezen als de regisseur van het programma. Het succes van deze opvoering is zo groot dat men gelijk beslist om dit programma te hernemen op 18 maart, ter gelegenheid van het herdenkingsfeest van de 'Commune van Parijs'. Op die dag wordt ook de eenakter *Een Heldin der Commune* opgevoerd. De feestelijkheden gaan gepaard met onder

meer een gelegenheidstoespraak van communistisch voorman Bert Van Hoorick uit Aalst.

In oktober, bij het begin van het seizoen 1948-'49, speelt men *'n Plezanten Hutsepot*.

Op 8 oktober 1949 opent men het nieuwe seizoen met het stuk *Lente onder den Oudenberg*.

En in november, spelen onder meer Cyriel Vermeir en Henny Molderez in de revue *Manneken-Pis op de Foore*, onder leiding van cabaretleider Meyskens. De revue wordt verschillende malen opgevoerd.

In september 1950, ter gelegenheid van het nieuwe seizoen pakt de cabaretgroep uit met een *Artiestenrevue*. Regisseur Meyskens speelt de hoofdrol.

30 december 1950. In de stadschouwburg voert men *De Reuzenrevue* op, gebaseerd op de geschiedenis van de Geraardsbergse reuzenfami-

lie en volgens De Taeye geschreven door Karel Rosier. Zoals steeds zijn de kaarten te af te halen in het lokaal van de KP-afdeling in de Steenstraat bij R. Van Hecke-De Pril.

Het eigen orkestje KVA staat in voor de muzikale omslijting tijdens het binnenkomen in de zaal of tijdens "den entree". Albert De Taeye (accordeon, trompet en banjo), Willy Deglas (drummer) en Julien D'Haese uit Idegem (saxofoon) spelen dan non stop bekende melodieën, Franse chansons en swingende Amerikaanse muziek tot de voorstelling gaat beginnen.

Op 22 november 1953 vergast het amateurgezelschap de leden opnieuw met een cabaretrevue. Meyskens speelt de hoofdrol in de slotscène *Dove Zoë*. Traditiegetrouw wordt de avond afgesloten met een eenakter, meestal geschreven door Meyskens. Vaak ook 'leent' men een bestaande eenakter en past Meys-

Boetman en Philemon De Pril in de opvoering van 'De eerste communicant'.

Op het podium: Ph. De Pril en Louise, samen met Anny en Leontine De Smet in 'De Reuzen-revue.'

Louise en Philemon De Pril in de tweezang 'Carnaval'.

kens de teksten aan de Geraardsbergse context aan.

In januari 1956, beleeft *Vermaak na Arbeid* het grootste succes uit zijn 10 jarige cabaretgeschiedenis met de opvoering van *Ma Nonkel uit Amerika* naar een script van Karel Rosier. In de hoofdrollen vinden we Philemon De Pril, Henny Molderez en Marcel Meyskens. Het stuk gaat over een Geraardsbergenaar die naar Amerika is uitgeweken en nu, in 1956, na jaren, rijk terugkomt naar zijn geboortestad. Maar eerst bezoekt hij Parijs en ziet er op een avond in de *Follies Bergères* de *French Cancan* dansen. Rijk als hij is engageert hij de danseressen voor een optreden in Geraardsbergen.

Het meest succesvolle onderdeel van de voorstelling is uiteraard de *French Cancan* (*), gedanst door de jonge vrouwen van de partij, bijna allemaal turnsters van de communistische Volksjeugd. Veiligheidshalve spreken de meisjes onderling af om twee onderbroeken aan te trekken. Je weet maar nooit. De zaal gaat plat. Applaus, gefluit, het publiek weet van geen ophouden en keer op keer lanceert het orkestje onder leiding van Albert De Taeye, Offenbachs

Van links naar rechts: Roland Daneels, Albert De Taeye, Antoinette De Nie en Julien D'Haese. (Archief A. De Taeye)

Cancan, tot de meisjes er uitgeput bij neervallen. Het publiek gaat uit zijn dak!

Omwille van het daverend succes voorziet men onmiddellijk al een tweede opvoering in maart. Op 'mei-avond' (30 april) sluit men het seizoen af en belooft de leiding van de cabaretgroep zeker een vervolg op *Ma Nonkel uit Amerika* in het volgende seizoen. Een cliff-hanger van jewelste. Dat vervolg is er nooit gekomen.

De gemeenteraadsverkiezingen van 1958 vallen voor de communistische partij compleet tegen. Men had gehoopt op een derde mandaat voor kopman Augustijn Daneels, maar dat is nipt niet doorgegaan. Binnen de partij is de ontgoocheling groot. Zelfs de cabaretgroep verliest haar enthousiasme. Op 14 februari 1959 herneemt men de eindejaarsrevue. De regie ligt bij Marcel Meyskens, deze keer bijgestaan door Georges Jooris. Zoals gewoonlijk krijgt humorist Gustaaf Van De Catseye de lachers snel op zijn hand en zit al

Louise De Pril en Marcel Meyskens in 'Hun laatste lied'.

(*) Jacques (Jakob) Offenbach, *Orphée aux enfers* (Orpheus in de onderwereld), het *Galop infernal* (Cancan).

van bij het begin de 'ambiance' erin. Georges Jooris is een veelzijdig artiest en kan verschillende rollen aan. Verder treden op: Yvonne en Nestor Blanchart, Léon Barbe, Cyriel Vermeir, Frans Labie, Albert De Taeye en Emiel Wymeersch.

Gewoontegetrouw begeleidt het orkest onder leiding van Albert De Taeye de jongere generatie solisten: Antoinette De Nie, Julien D'Haese en Roland Daneels.

De 'French Cancan', maar vooral de mooie benen van de meisjes, bezorgen het publiek een onvergetelijke avond.

Het wordt echter steeds moeilijker om de kaarten verkocht te krijgen. De partij ziet haar leden sterk verminderen. Bovendien dienen zich nieuwe ontspanningsmogelijkheden. Steeds vaker valt de voorverkoop tegen. Met de openingsrevue op 24 oktober 1959 is er dan ook weinig opkomst. *Manneken-Pis* blijft er niet bij stilstaan.

In 1960 organiseert de cabaretgroep op 19 maart nog een vertoning ten voordele van de slachtoffers van de mijnramp in augustus 1956, in de kolenmijn *Le Bois du Cazier* bij Marcinelle. Het programma bestaat uit vier delen met als titels: een levende dode, de werkloze, de blanke negers en wat 'n droom.

De cabaretgroep is in stilte uitgedoofd

De artiesten waren vooral beroemd in eigen kring. Het is daarom niet gemakkelijk om over een periode van 15 jaar, tussen 1945 en 1960, een overzicht te geven van het gezelschap dat al die jaren trouw en met volle overgave, amusement heeft gebracht voor vaak de laagste groep van de Geraardsbergse arbeidersbevolking.

'We hebben veel plezier gehad, maar ook afgezien', vertelt De Taeye ons. 'De optredens zijn immers niet altijd in even comfortabele omstandigheden kunnen doorgaan. Vooral bij koude winteravonden was het voor de spelers bijzonder zwaar.

De zaal kon men nog enigszins verwarmd krijgen maar achter de coulissen was het bitterkoud. Het enige kacheltje dat er stond was niet in staat de artiesten te verwarmen. Met als gevolg dat wanneer het gordijn openging de eerste rijen zo de kou over zich heen voelden vallen.' De Taeye wist ons ook nog te vertellen dat het de gewoonte was om de sketches zoveel mogelijk 'op café' te spelen. Zo konden veel mensen meespelen, wat de ambiance en het samenhangsgevoel op de scène en in de zaal verhoogde.

Op een dag bestond *Vermaak na Arbeid* niet meer, ze was in stilte uitgedoofd... (1) Geen afscheidsrevue, geen artikel in *Manneken-Pis*, niets...

Wie kan ons nog meer vertellen?...

Tot slot willen we een oproep doen aan ieder die ons bijkomende gegevens kan verschaffen over *Vermaak*

na Arbeid. Misschien heeft u nog foto's, beschikt u over een pamfletje, een affiche of kent u anekdotes die u met ons en onze leden wil delen. Wie weet?...

In dat geval, contacteer Dirck Surdiacourt op het nr. 0475/72.88.27, of zend ons een e-mail op het volgende adres: dsurdiac@oce.be

(1) Interview met Albert De Taeye, ex-lid van de cabaretgroep *Vermaak na Arbeid*, juni 2012.